

Čekají nás nové výzvy i příležitosti

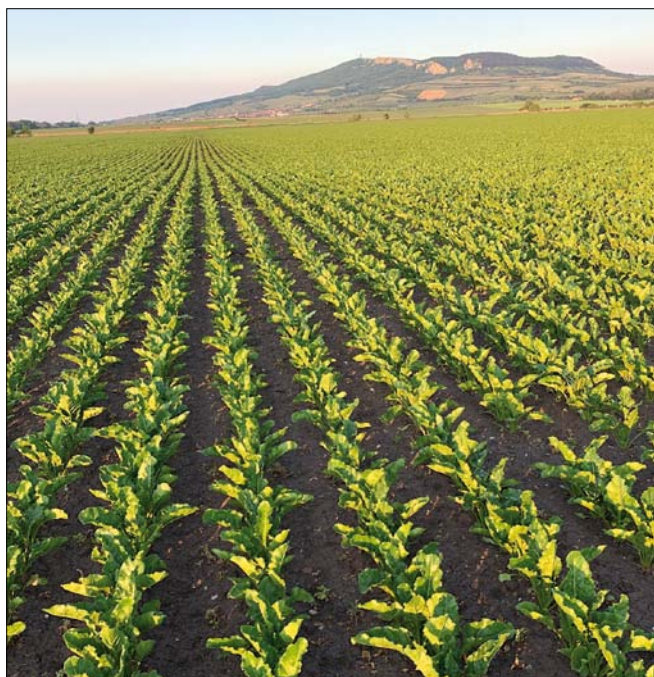
NEW CHALLENGES AND OPPORTUNITIES AHEAD

Cukrovarnictví hraje klíčovou roli v českém zemědělství i potravinářském průmyslu. Rok 2024 přináší tomuto odvětví nové výzvy i příležitosti. Jednou z největších výzev pro sektor je zákaz používání neonicotinoidů, které byly dlouhá léta součástí moření osiva cukrové řepy a do roku 2023 bylo možno tyto přípravky používat na udělenou výjimku. Od letoška již nebyla tato výjimka udělena, nicméně chybějící složka mořidel byla nahrazena jinou, dle zkušeností z jiných plodin však méně účinnou látkou. Uvedená omezení kladou na pěstitele velké nároky. Bez účinných přípravků, na které byli zvyklí, musí zemědělci hledat nové způsoby ochrany plodin. Díky stále přísnější legislativním nařízením však na trhu chybí účinné alternativy, a přípravky, které na trhu k dispozici jsou, mnohdy svou cenou neodpovídají daným potřebám. Někteří pěstitelé zkoušejí biologickou ochranu, ta však nemá dostatečně v praxi ověřenou účinnost. V důsledku toho dochází ke zvýšení výrobních nákladů a k riziku nižších výnosů, což oslabuje konkurenceschopnost domácích producentů.

Omezení nebo zákazy se však netýkají pouze mořidel. V posledních letech zaznamenala zemědělská praxe řadu citelných restriktivních opatření z pohledu používaných účinných látek pesticidů. Omezení nebo zákazy, např. u většiny azolových fungicidů, jsou již zřejmě definitivní a tyto účinné látky jsou vyřazeny ze systému fungicidní ochrany cukrové řepy. Z pohledu herbicidní ochrany je situace ještě kritičtější. Dnes již platí úplná

restrikce chloridazonu a desmediphamu (použitelné byly do konce roku 2019 a 2020). Otazník zůstává u phenmediphamu, jehož úplný zákaz by v souvislosti se zmíněnými restrikcemi znamenal nutnost naprostého přepracování doposud zaběhnutých modelů regulace plevelů. U některých druhů plevelů by za určitých povětrnostních podmínek by byla jejich regulace složitá a zřejmě i nevládnutelná. Na tuto situaci reagoval trh svou nabídkou a pěstitelé mají dnes k dispozici mimo osiv standardních i osiva ze skupiny ALS, která jsou spíše známá pod označením Smart. Oba systémy pěstování mají své zastánce, ale i odpůrce. Nechci a nebudu posuzovat výhody nebo rizika jednoho nebo druhého systému pěstování. Co je však faktem, je to, že pěstitelé ani cukrovary nemají v současné době přehled o materiálech, které jsou nabízeny k pěstování cukrovky (ALS osiva). Nabízený materiál splňuje podmínky evropské legislativy, tzn. je nabízen na základě Evropského katalogu odrůd, nicméně odrůdy, které jsou pěstovány a ze kterých je následně vyráběn cukr, nebyly do roku 2023 součástí zkoušení pro Listinu doporučených odrůd, a tak musí některé cukrovarnické společnosti ve spolupráci se svazy pěstitelů provádět vlastní zkoušení nabízeného materiálu. Zřejmě se však blýská na lepší časy a do zkoušení SDO jsou již v roce 2024 zařazeny i ALS odrůdy.

Cukrová řepa je zařazena mezi citlivé plodiny. Pěstitelé tedy mohou využívat podporu státu, která je pro udržení konkurenceschopnosti českého cukrovarnictví zásadní. Za posledního 2,5 roku byl sektor jako takový (cukrovarníci i pěstitelé) profitabilní. Cena cukru, která po 4 letech od zrušení kvótového systému dostala cukrovary do černých čísel, se promítla i do cen cukrovky, a ta se tak vrátila na krátkou dobu na pomyslné první místo mezi polními plodinami. Od počátku letošního roku je sektor znovu na okraji hluboké krize, přesněji řečeno krize nás zasáhla. Cenová hlášení jsou vydávána s tříměsíčním zpožděním, takže realita teprve vyjde najevo. Cena cukru dosahuje opět úroveň let 2018–2019. Česká republika je z pohledu svého geografického umístění bohužel v centru toho všeho dění, cukr je dovážen ze všech koutů Evropy. Pro politické představitele je tento stav pozitivní, cukr bude pro obyvatelstvo levnější... možná. Vraťme se však zpět k podporám pro cukrovou řepu. V současné době již zmíněná platba na citlivé plodiny (VSC) tvoří důležitou součást finančních příjmů pro pěstitele. Výše této podpory představuje částku 6 500–7 000 Kč·ha⁻¹, podle zaseté plochy pro daný hospodářský rok. K ní bude možné čerpat nově i z programu 3l další částku. Tento program tak nahradí v současné době již buď finančně vyčerpané (3i) nebo vzhledem k podílu osiva ALS nefunkční (3k) programy. Tyto podpůrné programy bývají občasným tématem kritiky některých západoevropských představitelů cukrovarnických společností, s poukazem na konkurenceschopnost atd. Z mého pohledu nejde o pokřivení podmínek na trhu, ale aktivity jak Svazu

pěstitelů cukrovky ČR, tak Českomoravského cukrovarnického spolku, kdy se podařilo společným úsilím a argumenty přesvědčit politické představitele o nezbytnosti těchto podpor pro náš sektor. Státy, které poskytují podporu na cukrovku v rámci VCS, mají úroveň této platby až 2,5× vyšší.

Stalo se již nepsaným pravidlem posledních let, že cukrovarnická sezona začíná počátkem září, nejnak tomu je i v letošním roce. V některých cukrovarech začalo zpracování již 2. 9., jako v posledním ze všech sedmi cukrovarů zahájili kampaň v Hrušovanech nad Jevišovkou, a to 28. 9. 2024. Na základě předkampaňových vzorkování v jednotlivých společnostech je očekávána více než průměrná sklizeň cukrovky. Nejzazší odhady pro ukončení kampaně jsou až začátkem února, a to přestože některé oblasti čelily nepříznivým klimatickým podmínkám počátkem září. Cukrovarnické kampaně jsou pro řadu regionů, jako jsou Polabí, Haná a jižní Morava a Slezsko, ekonomicky zásadní, protože podporují pracovní místa a zajišťují pěstitelům odbyť jejich produkce. Cukrovary v České republice patří mezi neefektivnější v Evropě, a to díky neustálým investicím do inovací. Zaměřují se nejen na zvýšení výtěžnosti cukru z řepy, ale také na snižování energetické náročnosti výroby a s tím spojeným snižováním produkce CO₂. V roce 2024 pokračují cukrovary v implementaci udržitelných přístupů, např. plynofikaci provozů a s tím spojeným ukončením provozů kotelen na tuhá paliva. Zde stojí za zmínku, že cukrovarnický průmysl je jedním z mála sektorů v potravinářské branži (pokud ne jediným oborem), který platí za nákup emisních povolenek.

Spolupráce mezi cukrovary a pěstiteli je klíčová. Zahrnuje optimalizaci kvality cukrové řepy, plánování sklizní a odbornou podporu. Díky těmto vztahům se cukrovary a farmáři dokážou společně vypořádat s novými výzvami, ať už jde o regulace nebo klimatické změny.

Závěrem

Závěr roku 2024 a hlavně následující rok 2025 představuje a bude představovat pro české cukrovarnictví a řepařství řadu výzev i příležitostí. Od technologických inovací, přes přísnější regulace, až po konkurenci s dovozem cukru z třetích zemí musí odvětví neustále reagovat na změny v prostředí i na trhu. Klíčovým faktorem pro udržitelnost tohoto sektoru je podpora státu a EU. Spolupráce mezi cukrovary a pěstiteli je však zcela zásadní, jelikož zajišťuje nejen stabilitu produkce, ale i přechod na ekologicky šetrnější metody pěstování.

Vážené kolegyně a kolegové, přeji vám všem klidný průběh sezony.

Jiří Sedliský, Moravskoslezské cukrovary, s.r.o.